

PERTTI J. ROSILA

HERRAHISSIN VAUHDISSA

TAMMI

PERTTI J. ROSILA

HERRAHISSIN
VAUHDISSA

TAMMI

HELSINKI

© PERTTI J. ROSILA JA TAMMI 2019

TAMMI ON OSA WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖTÄ

ISBN 978-952-04-0389-8

PAINETTU 2019

SISÄLLYS

LUKIJALLE	9
EDUSKUNNAN VIIDES TILINTARKASTAJA.....	12
Ryhtiä tilintarkastukseen.....	12
Iltalehden Luuppala – viides tilintarkastaja	17
Taksiseteleistä se alkoi	19
Aihepiirin laajennus korruptioon	22
Piispat eduskunnan vieraina	24
Rajoittamaton kännykän käyttöoikeus	28
Legendaariset torkkupeitot.....	32
Laaja aihepiiri hallitusneuvotteluista autoihin	34
ALEX – VUOSIKYMMENEN FLOPPI.....	42
Lahden hurmos.....	45
Epäsovinnainen pääministeri	48
Rinne ja toimittajat kaiken pahan alku.....	56
Hallituksen luottamus veitsenterällä.....	61
Pääministeriyden hallitsematon loppu	66
Vaalitappio muuttui melkein voitoksi	73
Liian vaativa ministerinsalkku	79
Maahan poljettu.....	89
JÄÄTTEENMÄEN VOITTO JA KATKERA ERO.....	93
Valkoisesta talosta vaalitaiston eväät.....	93
Faksilla salaisia papereita	95
Punamultaa pukattiin ja huhut kiihtyivät	99
Suojaus pettää ja myyrä paljastuu	103
Viimeinen taisto.....	110

Näkymättömästä edustajasta ääniharavaksi.....	118
Manniselle kävi huonosti, Takkula palkittiin.....	121
NOPEITA PÄÄTÖKSIÄ TARPEIDEN MUKAAN	126
Lex Saario ja Wallin	128
Lex Tykkyläinen.....	135
Lex Naulé.....	142
Lex Kiljunen.....	147
Lex Lindén	153
Lex vetskut.....	156
PYÖRÖOVESTA HERRAHISSIIN	162
Presidentti nimitti maaherroiksi.....	164
Tunkua kaupunginjohtajiksi	167
Heinäluoma torppasi tuolileikin.....	169
Paremmille ansioille ja varmempiin hommiin	174
Suuntana järjestöt ja kansainväliset tehtävät.....	187
Turhautunut Haglund	194
Lähtijöitä moneen hommaan.....	197
Europarlamentti toi vaihtoa.....	201
Kesken jääneet vaalikaudet.....	205
Hollituvasta maailmalle	210
KANSANEDUSTAJIEN ANSIOT	
– AINAISEN RUTINAN KOHDE.....	213
Edustajien edut nostavat tunteet pintaan	213
Sivutoimisista lainsäätäjistä päätoimisiksi	
kansanedustajiksi	218
Kepu kaatoi suuren palkkiouudistuksen.....	221
Palkkiotoimikunta pistettiin kehään.....	228
Palkkiotoimikunnan rahastus	242
Ministereille puhemiesten palkkiot	247
Palkkioiden alentamisista vesiperä.....	251

EDUSKUNTARYHMÄT

- VALLANKÄYTÖN YDINTÄ	260
Yhteistyötä ja vallankumouksellisia	261
Perustuslaki ja puoluekuri	263
Nurkkaan joutuneita	266
Julkista rahoitusta ilman valvontaa.....	276
Tilinpäätökset julkisiksi ja persujen kavallus	281
Ryhmien talous valvontaan.....	284
Lainkouran ohjaukseen	293
Kekkosen kauden alennustilasta vallankäyttäjiksi.....	300
SIPILÄ JA HÄNEN SUOSIKKINSA BERNER	305
Omilla kyvyillä ja vastentahtoisesti	306
Pesi Paavonkin puheenjohtajakisassa.....	310
Politiikkaa kakkaroilla ja osinkovero-osaamisella.....	314
Sote vahvisti uskottavuutta ja asemaa	321
Berner ministeriksi kuin taikurin hatusta	327
Maakuntaunelma ja toteutumattomat puheet	335
Valta alkaa rakoilla.....	342
Kepulaisuus ja Berner söivät uskottavuutta	347
Tulos tai ulos	361
JOUTOMIEHESTÄ PRESIDENTIKSI	366
Jalkapalloa ja valkolehdokkeja.....	367
Särmää ja sivistystä	370
Puolivaltainen presidentti	377
Hyväntuulinen ja ahkera päämies	382
Epäonnistunut juhlakokous	389
Mutkainen oikeuskanslerin valinta.....	394
Kolmen konjakkipullon hävitty veto.....	401
Erikoinen – mutta ei populistisi.....	405
Liian suosittu ja kritiikkiä sietämätön	411

KAIKENKARVAISTA VÄKEÄ	416
Sinnikäs tohtori.....	418
Ahkera, ärsyttävä ja arvaamaton	421
Valkoiset tennarit ja täyden palvelun päiväkeskus	426
Filunki pilasi uran	433
Rehellinen kansanedustaja ja hänen kaverinsa.....	440
Pääministeri haukkui molemmat	444
Rahamies nuukaili eduskunnassa.....	449
Sarvikuono johtajana	455
Melkein korvaamaton	466
Voiko alemmaksi vielä vajota?.....	472
 HENKILÖLUETTELO	 481

LUKIJALLE

Tämän kirjan kaikkien kertomusten piti olla keväällä 2018 ilmestyneessä muistelmakirjassani *Arkadianmäen kirstunvartija*. Ne eivät kuitenkaan mahtuneet mukaan, kirjasta olisi tullut liian paksu. *Herrahissin vauhdissa* -kirjassa eletään ja politikoidaan pääosin kahden viime vuosikymmenen ja jonkin verran myös kevään 2019 tapahtumien pyörteissä.

Olen saanut paljon suoraa palautetta tutuilta ja erityisesti minulle aiemmin tuntemattomilta laadukkaan kirjallisuuden lukijoilta ympäri Suomea. On ollut mieluista, kun huumorilla höystetty tapani kertoa on otettu vastaan hyvin myönteisesti. Tämäkään kirja ei ole tarkoitettu tosikoille, koska se saattaa pilata heidän ikävän ja harmaan päivänsä.

Kustantaja toivoi, että tämä kirja olisi julkaistu ennen huh-tikuun eduskuntavaaleja. Siihen en suostunut. En halunnut ottaa sitä riskiä, että joku kansanedustaja olisi pudonnut eduskunnasta sen takia, että häntä ei ollut mainittu kirjassani.

Vaalien jälkeen voi todeta, että 45 ehdolla ollutta edustajaa ei saanut uutta valtakirjaa. Kansan valta on ankara ja julma. Siinä ei oikeudenmukaisuus toteudu, kun hyvä, ahkera ja kaikin puolin kelvollinen edustaja saa todeta vaali-illan ään-tenlaskennan edetessä olevansa entinen kansanedustaja ja tuleva veteraanikansanedustaja. Kansan tuomion saaneissa 45 ihmisessä oli vain yksi, jonka kohdalla totesin, että sai ansioidensa mukaisesti. Kerron hänestä tässä kirjassa.

Eduskunnasta europarlamenttiin siirtyvä Eero Heinäluoma kertoi minulle, että hän löysi edellisestä kirjastani yhden virheen. Moitin, että hän oli vuonna 2010 USA:n-matkalla lentoaseman tax free -myymälöistä tehnyt ostoksia, joista ei ollut toimittanut kuitteja ryhmän kirjanpitoon. Ostokset oli oikeasti tehty hotellin yhteydessä olevasta myymälästä. Pyydän anteeksi tekemääni virhettä. Onneksi se ei vaikuttanut Heinäluoman vaalimenestykseen. Olen yrittänyt olla tätä kirjaa kirjoittaessani huolellisempi. En kuitenkaan anna takuuta sille, etteikö tässäkin kirjassa voi olla ainakin yksi virhe.

Eräät ohuiden kirjojen ystävät valittivat, että *Arkadianmäen kirstunvartija* on liian paksu kirja. Tämä kirja on vieläkin paksumpi. Siihen on kaksi syytä. Ensinnäkin yritin saada tähän mahdollisimman paljon juttuja eduskunnasta, koska en aio kirjoittaa kolmatta eduskunta-aiheista kirjaa, vaikka aiheista ei olisi pulaa. Toiseksi ajattelin, että jos kirjoitan paksun kirjan, niin siihen saattaa eksyä asiaakin.

Tästäkään kirjasta ei olisi tullut mitään ilman innostavaa kustannustoimittaja Liisa Steffaa ja Tammen tarkkaa kielenhuoltaja Iiro Kuurannetta. Kustannuspäällikkö Markku Aalto otti jälleen suuren maineriskin antamalla kirjalle painatusluvan.

Kiitän saamastani avusta ja sielunhoidosta rovasti Kauko Purasta, jonka hoputtamisen ansiosta pysyin kirjoittamisen aikataulussa. Oikeita tietoja eduskunnasta olen saanut aina niitä tarvitessani entisiltä työkavereiltani tutkija Pauli Westerholmilta, henkilöstöasiantuntija Liisa Eskeliseltä ja Elina Nevatalolta, tarkastaja Tuija Myllyvuorelta, tarkastuspäällikkö Erkki Kurikalta ja palvelupäällikkö Simo Valkeajärveltä.

Lisäksi kiitän niitä henkilöitä, jotka ovat tarkastaneet kirjassa olevia lukuja, joiden sisällön oikeellisuus ja ennakoarviointi on ollut minulle erityisen tärkeää.

Vaimoni Tarja ansaitsee nöyrän kiitoksen. Hänen kärsivällisyytensä on ollut koetuksella, kun ukko ei ole kahdeksaan kuukauteen tehnyt mitään hyödyllistä. On vain kirjoittanut ja juossut luennoimassa kirjoittamisestaan. Omenapuiden kevätleikkauksetkin siirtyivät ensi vuoteen.

Pääsiäisenä 2019 Espoon Kavallinmäessä

Pertti J. Rosila

EDUSKUNNAN VIIDES TILINTARKASTAJA

Tilintarkastus eduskunnassa muuttui perusteellisesti sen jälkeen, kun vuonna 1967 eduskunnan kassaholvista löytyi taloustoimiston toimistopäällikkö Björn Feiringin noin 25 miljoonan nykyeuron suuruinen setelikätkö. Siihen asti kansliatoimikunnan keskuudestaan valitsevat kansanedustajat olivat toimineet tilintarkastajina. Tarkastus tarkoitti lähinnä nimen kirjoittamista Feiringin valmiiksi laatimaan tilintarkastuskertomukseen. Niitä ei annettu säännöllisesti joka vuosi, kun tilinpäätöksiäkään ei tehty joka vuosi. Kukaan ei valvonut tätä leväperäistä toimintaa, minkä seurauksena Feiring pystyi 20 vuoden ajan jättämään niin kansanedustajien kuin virkamiesten palkkojen ennakonpidätykset tilittämättä. Rahat hän kuitenkin pidätti ja laittoi ne ruskeisiin kirjekuori-laatikoihin eduskunnan kassaholvin hyllyille.

Ryhtiä tilintarkastukseen

Meno muuttui, kun Feiringin skandaali paljastui. Eduskunnan täysistunto on 1970-luvulta lähtien valinnut vaalikauden alussa kolme kansanedustajaa eduskunnan tilintarkastajiksi koko vaalikauden ajaksi ja heille myös varajäsenet. He valit-

sevat neljännen tilintarkastajan, jonka tulee olla auktorisoitu eli ammattitilintarkastaja. Tilintarkastajat valitaan kolmesta suurimmasta puolueesta ja neljäs tilintarkastaja kilpailutuksen perusteella.

Kun tulin eduskuntaan vuonna 1988, kansanedustaja-tilintarkastajina olivat demareiden ekonomi Riitta Järvisalo-Kanerva puheenjohtajana ja jäsenenä kepun hallintonotaari Sirkka-Liisa Anttila ja kokoomuksen ekonomi Eva-Riitta Siitonen. Ammattitilintarkastajana toimi KHT Bo-Fredrik Eklund. Hänen edustamansa toimiston Tilintarkastajien Oy:n henkilökunta suoritti valvontatarkastukset. Tilintarkastajat kokoontuivat vuoden aikana viisi kertaa, ja he antoivat eduskunnalle vuosittain noin kymmensivuisen kertomuksen toiminnastaan.

Tämän tarkastusjoukon toiminnasta jäi mieleeni se, että kokouksien pitäminen tuotti varsinkin vuoden 1990 aikana suuria ongelmia puheenjohtajan henkilökohtaisen ongelman takia. Tarkastuskertomukset valmistuivat kuitenkin ajallaan. Siitä pitivät raittiit jäsenet huolen.

Vuoden 1991 vaalien jälkeen demareiden yhteiskuntatieteiden maisteri ja sairaanhoitaja Lea Savolaisesta tuli uusi tilintarkastajien jämäkkä puheenjohtaja. Jäseniksi tulivat kepun maanviljelijä Armas Komi ja kokoomuksen valtiotieteiden maisteri Tuula Linnainmaa. Kilpailutuksen perusteella neljänneksi tilintarkastajaksi valittiin KHT Eero Suomela Wide-riltä. Hän toimi peräti 16 vuotta eduskunnan tilintarkastajana vaihtaen tosin välillä tarkastusfirmaa.

Vuoden 1995 vaaleista lähtien eduskunnan tilintarkastajissa ei enää naisia ollut. Joukko on ollut täysin miesvaltaista. Puheenjohtajina ovat toimineet demareiden Matti Saarinen vuosina 1996–2009 ja Reijo Kallio 2009–2011. Vuodesta 2012 puheenjohtajana toimi kokoomuksen poliisikansanedustaja

Pertti Hemmilä ja vuodesta 2016 lähtien kepun Timo Korhonen. Suomelan jälkeen ammattitarkastajina toimivat Jarmo Lohi ja Leif-Erik Forsström. Lohi palasi tehtävään vuoden 2015 vaalien jälkeen.

Tällainen miesvaltaisuus on mahdollista eduskunnassa, koska nais- ja mieskiintiöistä ei tarvitse välittää eduskunnan valiokuntien ja toimielinten valinnoissa. Kun kokoukset olivat suljettuja, olivat asialistan ja pöytäkirjan ulkopuoliset jutut hauskoja ja hyvää yhteishenkeä vahvistavia.

Kun puheenjohtajana oli Matti Saarinen, ennen asioiden käsittelyä hän kertoi ainakin yhden vitsin eikä koskaan 13 vuoden puheenjohtajakautensa aikana kahta samaa juttua. Porilainen Kalevi Lamminen kertoi juttuja raumalaisista, tähän tapaan: muuttolintujen keväällä saapuessa Suomeen ne lentävät selällään Rauman yli, koska eivät kestä katsella alapuoleltaan näkyvää kurjuutta ja vanhoja puutaloja. Kun Saarisen jälkeen puheenjohtajaksi tuli raumalainen Reijo Kallio, saimme kuulla juttuja porilaisista.

Onneksi sattui niin, että tilintarkastajiin ei minun aikani koskaan tullut valituksi ketään tosikkoa – pikemminkin päinvastoin. Olen päiväkirjoihini kirjannut lukuisia tilintarkastajien kokouksissa kuulemiani juttuja. Mutta kun tämä kirja luokitellaan tietokirjaksi, edellä ollutta radion Luontoiltaankin kelpaavaa muuttolintujuttua lukuun ottamatta niitä ei oikein voi sopivuussyistä tässä toistaa.

Eduskunnan tilintarkastusjärjestely on valtionhallinnossa hyvin poikkeuksellinen, koska muiden valtion virastojen tilintarkastuksesta vastaa Valtiontalouden tarkastusvirasto. Eduskunnan kaltainen järjestelmä on Suomen Pankissa ja Kansaneläkelaitoksessa, joissa toimivat eduskunnan valitsemat tilintarkastajat.

Oman työni kannalta oli välttämätöntä, että suhde tilintar-

kastajiin oli toimiva ja molemminpuoliseen luottamukseen perustuva. En kertaakaan kertonut tilintarkastajille muuta kuin faktoja. Ei ollut varaa jäädä kiinni puolitotuuksista tai bluffista. Minun lisäksi virkamiehistä tilintarkastajien koukkuksiin osallistuivat hallintojohtaja Kari T. Ahonen ja tarkastuspäällikkö Erkki Kurikka vuodesta 2013 lähtien. Tilintarkastajilla on oikeus saada kaikki eduskunnan talouteen ja hallintoon liittyvä tieto, mitä he katsovat tarkastustyössään tarvitsevansa.

Vaikka eduskunnan tilintarkastajilla oli oikeus hyvinkin luottamukselliseen tietoon, ei tehtävä ollut mitenkään erityisen suosittu. Ei edes noin 220 euron kuukausipalkkio ollut houkutin, vaan yleensä tilintarkastajaksi jouduttiin eikä päästy. Joskus jopa eduskuntaryhmistä kysyttiin minulta sopivia ehdokkaita tehtävään, kun vapaaehtoisia ei ollut ilmoittautunut. Useimmiten kuitenkin ryhmät onnistuivat valitsemaan tehtävään hyviä ja motivoituneita, useamman kauden eduskunnassa olleita kansanedustajia.

Eduskunnan tilintarkastusjärjestelmä toimii hyvin ja vastaa tarkoitustaan. Ammattitarkastajan apuna olevat tarkastusfirman valvontatarkastajat suorittivat varsinaisen tarkastustyön. Koska he ovat ammattilaisia, he tekevät huolellista työtä. Yhteistyö heidän kanssaan oli saumatonta, koska meillä oli sama tavoite: moitteeton ja hyvin hoidettu eduskunnan taloushallinto ja kirjanpito.

Minun virka-aikanani tapahtuneista Eduskunnan urheilukerhon ja perussuomalaisten eduskuntaryhmän kavalluksista ei tilintarkastajia voinut syyttää. Kummankaan tarkastaminen ei kuulunut heidän tehtäviinsä. Urheilukerholla oli omat keskuudestaan valitsemansa tilintarkastajat, ja eduskuntaryhmät vastasivat omasta tarkastuksestaan. Kavallusten jälkeen ohjeistusta kiristettiin niin, että myös eduskunnan kerhojen

jälkivalvontaa tekevät ammattitilintarkastajan apuna toimivat valvontatarkastajat. Eduskuntaryhmien osalta kansliatoimikunta ja sen apuna toimiva eduskunnan tarkastuspäällikkö viime kädessä vastaavat siitä, että eduskuntaryhmien varainkäyttö, tilinpäätökset ja kirjanpito on asianmukaisesti hoidettu.

Eduskunnan tilintarkastajat puuttuivat virkakaudellani muutaman kerran kovallakin kädellä havaitsemiinsa moittiviin menettelytapoihin. Näitä olivat mm. eduskunnan 100-vuotisjuhliin liittyneet sotkut ja eduskunnan henkilökunnan epäyhtenäiset ja osittain jopa ohjeiden vastaiset ylitökorvausten maksamiset. Tilintarkastajat moittivat myös menojen ylibudjetoinnista ja korostivat hankintojen taloudellisuutta ja määrärahojen säästäväistä käyttöä.

Mihinkään sellaiseen tilintarkastajat eivät voineet puuttua, mikä oli tapahtunut voimassa olleiden päätösten mukaisesti. Vaikka rahaa olisi törsätty tai jopa haaskattu, mutta kaikki oli tapahtunut muodollisesti oikein tehtyjen päätösten perusteella, ei asiaan ollut mahdollista puuttua.

Tällaisetkaan eivät jääneet huomioon ottamatta. Eduskunnan oman hallinnon ja talouden läpinäkyvyydestä huolehtivat tiedotusvälineet. Varsinkin molempien iltapäivälehtien, Ilta-Sanomien ja Iltalehden, sekä Helsingin Sanomien toimittajat olivat kärkkäitä kirjoittamaan eduskunnan sisäisistä asioista, joista eduskunnan tiedotuspäällikkö Marjo Timosen johtama eduskuntatiedotus mielellään vaikenä. Sen edistämällä avoimuudella ja läpinäkyvyydellä oli tarkoitus erityisesti kiillottaa eduskunnan julkisuuskuvaa. Siten toimittajien tehtäväksi jäi eduskunnan sisäisestä läpinäkyvyydestä huolehtiminen.

Iltalehden Luuppala – viides tilintarkastaja

Kun itse aloitin eduskunnassa vuonna 1988, olivat eduskunnan maksamat laskut eli kirjanpidossa olevat tositteet suurimmalta osin julkisia. Vain lähinnä terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät tositteet eivät olleet julkisia. Turvallisuuteen liittyvät olivat peräti salaisia – joskus jopa silloinkin, kun laki ei sitä edes edellyttänyt.

Noudatin eduskuntaurani alusta lähtien samaa periaatetta kuin edellisessä työpaikassani Espoon kaupungin taloushallinnon virkamiehenä. Siihen periaatteeseen sisältyi hallinnon avoimuus, joten toimittajat saivat minulta totuudenmukaiset vastaukset esittämiinsä kysymyksiin. Jos ne liittyivät valmistelun alaisiin asioihin tai eivät olleet muuten julkisia, kerroin sen syyksi siihen, että jouduin olemaan pidättyväinen. En valehdellut toimittajille. Sen sijaan jouduin joskus sanomaan, etten tiedä kysytystä asiasta. Silloin kyseessä olivat asiat, jotka eivät olleet julkisia tai joiden valmistelustakaan ei voinut sanoa mitään.

Joitakin aivan harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta yhteistyö toimittajien kanssa sujui varsin jouhevasti. Ikävimmät tapaukset koskivat sanomisieni vääristelyjä vastaamaan toimittajan omia ennakkokäsityksiä. Näitä ei ollut kovin paljon, ja nekin loppuivat, kun pyysin lehtiin tulevat kommenttini ennakkoon luettaviksi.

Vuosien varrella Iltalehden toimittaja Jarmo Luuppala kävi usein tilitoimistossa lukemassa eduskunnan tositemappeja. Joinakin vuosina hän kävi useammin kuin eduskunnan virallisten tilintarkastajien apuna toimineet valvontatilintarkastajat. Ei ollut mikään ihme, että häntä ruvettiin kutsumaan eduskunnan viidenneksi tilintarkastajaksi.

Hänen ”tarkastustoimintansa” oli järjestelmällistä ja säännöllistä. Hän ilmoitti aina tulostaan etukäteen, jolloin osa-

simme varata hänelle ne tositemapit, jotka hän halusi käydä läpi. Työnsä hän teki yleensä hallinto-osaston aulassa, tai jos joku tilitoimiston henkilökunnasta oli lomalla, Luuppala istui hänen työhuoneessaan.

Kun käytössä olivat vielä mappeihin arkistoidut perinteiset paperitositteet, virastoavustaja otti Luuppalalle kopiot niistä tositteista, jotka jäivät hänen haaviinsa. Samalla otettiin kopiot myös meille itsellemme, jolloin saimme ennakkoon tietää, mistä Luuppala aikoo kirjoittaa. Osasimme näin varautua tuleviin juttuihin ja varoittaa työtovereitamme Luuppalan mahdollisesta yhteydenotosta. Jos minä en osannut vastata hänen tositteita koskeviin kysymyksiinsä, pyysin ottamaan yhteyden niihin, jotka asioista paremmin tietävät.

Kun 2000-luvulla siirryimme sähköisiin laskuihin ja sähköiseen arkistointiin, meillä oli tilitoimistossa toimittajia varten oma pääte ja myöhemmin kannettava tietokone, joilla he pääsivät katsomaan kirjanpidon tositteita. Koska Luuppala kävi tilitoimistossa säännöllisesti, hän osasi toimittajista sujuvimmin käyttää eduskunnan sähköistä arkistoa ja löysi sieltä etsimänsä tositteet. Aika usein hän löysi etsimiensä lisäksi myös muuta mielenkiintoista.

Sähköisessä arkistossa oli se haittapuoli, että me emme tienneet, mitä hänen haaviinsa oli jäänyt. Löydettyään jotain mielenkiintoista hän teki aineistosta muistiinpanot. Jos hän ei halunnut minulta tai keneltäkään muultakaan eduskunnan virkamieheltä lisätietoja löytämistään mielenkiintoisista asioista, me emme voineet etukäteen varautua hänen juttuihinsa.

Luuppala oli huolellinen työssään. Hän pyrki perusteellisesti selvittämään kirjoittamiensa juttujen taustatiedot. Hän haastatteli sekä virkamiehiä että kansanedustajia. Ottipa hän suoraan yhteyksiä jopa puhemiehiin, erityisesti Paavo

Lipposeen. Monta kertaa myös pääsihteeri Seppo Tiitinen sai selitellä edustustilaisuuksiensa kalliita juomavalintoja tai matkojaan maailman ääriin.

Kun Luuppalan haaviin oli jäänyt oikein mielenkiintoinen juttu, siitä saivat aihetta muutkin lehdet ja Luuppala itse useaan juttuun. Ensimmäisessä jutussaan hän kertoi hankinnan, matkan, edustustilaisuuden tai edustajien kielikurssien kustannukset ja keitä kansanedustajia ne koskivat. Seuraavan päivän lehteen hän oli haastatellut asianomaiset. Lehdenlukijat saivat lukea monenlaisia selityksiä, oikeita ja keksittyjä. Mitä huonompi selvitys, sitä varmemmin sain lehden ilmestymisen jälkeen vastailta ja korvat punaisina kuunnella kansalaisten kiukkuisia kommentteja eduskunnan hulvattomasta menosta.

Nämä soitot loppuivat lähes tyystin, kun 2000-luvulla kansalaiset pääsivät estoitta purkamaan kiukkuaan sosiaalisessa mediassa. Minun ei tarvinnut toimia enää sijaisintipukkina. Kun en ole kummoinen somessa roikkuja, säästyin monelta mielenpahoitukselta.

Taksiseteleistä se alkoi

Jarmo Luuppala aloitti eduskuntaan liittyvien juttujen kirjoittamisen Iltalehteen 1990-luvun alussa, ja se jatkui vuoteen 2017 asti, jolloin hän jäi lehdestä eläkkeelle.

Ensimmäiset jutut koskivat kansanedustajien taksinkäyttöä. Vielä 1990-luvun alussa eduskunnassa oli käytössä taksisetelit, joilla kansanedustajat maksoivat taksimatkinsa. Siihen aikaan taksinkäyttö oli rajattu pääkaupunkiseudulle, missä edustajat saivat käyttää taksia oman harkintansa mukaan. Käytännössä se tarkoitti lähes rajatonta taksinkäyttöoikeutta.

Kansanedustajat saivat kuitata eduskunnasta taksiseteleitä omaan käyttöönsä ilman kappalerajoituksia. Setelit kelpasivat maksuvälineenä kaikissa takseissa. Niillä maksaessa seteliin piti kirjoittaa ajon päivämäärä ja ajoreitti, mistä oli ajettu ja mihin. Lisäksi edustajien tuli allekirjoittaa käyttämänsä seteli ennen kuin antoivat sen taksinkuljettajalle.

Taksit saivat seteleitä vastaan rahansa osuuspankista, joka velkoi kustannukset eduskunnalta. Laskun mukana pankki lähetti eduskunnalle kuukausittain kopiot kaikista saamistaan taksiseteleistä. Niitä tuli eduskuntaan melkein läjäpäin. Vilkkaimpina taksinkäyttökuukausina touko- ja kesäkuussa sekä marras- ja joulukuussa saimme tuhansia. Tammi-, heinä- ja elokuussa, jolloin eduskunnassa ei ollut istuntoja, seteleiden määrä oli merkittävästi vähäisempi.

Nämä taksiseteliniput Luuppala kävi läpi eduskunnan tilitoimistossa ja käytti työhön yleensä viikon. Hän listasi jokaisen kansanedustajan puolen vuoden tai koko vuoden taksinkäytöt seteleiden allekirjoitusten perusteella. Hänellä oli käytössään lista, jossa oli kaikkien kansanedustajien allekirjoitusnäytteet. Siitä huolimatta tuotti suuria ongelmia saada allekirjoituksista selvää, kun niitä oli vuorokauden eri aikoina ja olosuhteissa kirjoitettu horjuvallakin käsi-alalla.

Luuppalan kirjoittamat kansanedustajien taksitilastot olivat yleensä Iltalehden lööpeissä ja koko aukeaman juttuina. Niissä oli haastateltu eniten taksia käyttäneet kansanedustajat. Erot edustajien välillä ovat aina olleet suuria. Osa käyttää taksia kaikkiin matkoihinsa riippumatta matkan pituudesta, säästä ja vuorokaudenajasta. Monet edustajat kävelevät lyhimmät matkat ja pidempiin käyttävät raitiovaunua ja muita joukkoliikennevälineitä. Osa on täysin välinpitämättömiä aiheuttamistaan kustannuksista, kun taas osa ottaa ne huo-

mioon. Annetuille selityksille oli yhteistä kiire ja tärkeiden asioiden hoitaminen.

Ennen vuoden 1995 vaaleja eduskunta luopui taksiseteleistä ja otti käyttöön taksikortit. Jokainen kansanedustaja sai käyttöönsä omalla nimellään varustetun taksikortin, jolla taksimatkat pystyi maksamaan. Järjestelmä vähensi sekä tilitoimiston että Luuppalan työtä.

Taksikorteilla maksetuista matkoista järjestelmän operattori, taksien omistama Helsinki taksi-data Oy, lähetti laskun mukana eduskunnalle kuukausittain käyttöraportit. Ne ovat laskun liitteinä julkisia asiakirjoja. Niistä selviää erikseen jokaisen kansanedustajan taksinkäyttö viikoittain ja kuukausittain. Raportista näkyy myös ajon pituus kilometreinä ja kellonajat, milloin ajo on alkanut ja päättynyt. Sen sijaan sitä, mistä ja mihin on ajettu, raportti ei kerro.

Kun edustajien taksitilastojen tekeminen tuli toimittajille aiempaa paljon helpommaksi, muutkin toimittajat kuin Luuppala alkoivat tehdä taksijuttuja. Ilta-Sanomat, Hymylehti ja Seiska eli Seitsemän päivää -lehti julkaisivat epäsystemaattisesti taksinkäyttötilastoja tai erillisiä juttuja joidenkin edustajien taksinkäytöistä.

Lehtien taksinkäyttöjutuilla ei ollut ainakaan sellaista vaikutusta eniten taksia käyttäneisiin edustajiin, että ajot olisivat vähentyneet. Vuodesta ja vaalikaudesta toiseen samat edustajat keikkuivat kärjessä. Vuosina 1999 ja 2000 Mauri Pekkarinen oli ahkerin taksinkäyttäjä. Ainoastaan ministerikaudet vaikuttivat vähentävästi hänen taksiajoihinsa, koska niiden aikana eduskunnan taksikortti oli tilitoimiston kassakaapissa. Taksin sijaan ministerit ajoivat mustilla virka-autoilla tai käyttivät valtioneuvoston taksikortteja.

Edustajat, jotka olivat taksitilastojen hännillä, halusivat myös siellä pysyä. Tilastot kannustivat heitä käyttämään

muuta julkisia kulkuneuvoja tai polkupyörää. Tällainen oli mm. vihreiden kerimäkeläinen edustaja Heli Järvinen. Toinen vihreä, helsinkiläinen Osmo Soininvaara, ajoi polkupyörällään jopa Karjalohjalle, vaikka se oli oman vaalipiirin ulkopuolella. Vasemmistoliiton porilainen edustaja Veijo Puhjo oli useimmiten vähiten taksia käyttänyt edustaja. Hän käytti Helsingissä pääasiassa raitiovaunua silloin, kun ei kävellyt.

Jotkut edustajat, kuten kokoomuksen tamperelainen Marja Tiura, säikkyivät Luuppalan taksitilastoja. Tiura jatkuvasti ”unohti” taksikorttinsa sen toisen käsilaukun sivutaskuun ja maksoi taksikyytinsä itse. Siivottuaan käsilaukkujaan ja työhuonettaan hän lähetti muutaman kerran vuodessa kuittikasan minulle, ja tilitoimisto maksoi ne Tiuran pankkitilille. Kymmenet ellei peräti sadat itse maksetut taksiajot saivat Tiuran taksitilastot ainakin hänen omasta mielestään näyttämään paremmilta ja rauhoittivat mielen.

Aihepiirin laajennus korruptioon

Vuosituhanne vaihteessa Luuppala lavensi eduskunta-aiheitaan ja ryhtyi käymään läpi taksinkäytön lisäksi muitakin eduskunnan menoja ja kustannuksia aiheuttaneita toimintatapoja.

Ensimmäinen tällainen juttu oli keväällä 2000, kun Luuppala kirjoitti tamperelaisen yhteiskuntatieteiden lisensiaatti Mirja Kanasen vuonna 1999 hyväksytystä lisensiaattityöstä. Se koski kansanedustajien työmoraalia. Kananen kävi läpi valiokuntien pöytäkirjoja ja selvitti edustajien vierailuja ja valiokuntamatkoja. Niiden perusteella hän osoitti, miten laajan kestitsemisen ja vaikuttamisten kohteina kansanedustajat ovat. Kananen näki toiminnassa korruption piirteitä.

VAPISE ARKADIANMÄKI! KIRSTUNVARTIJAN KYNÄ ON TEROITETTU.

Eduskunnan entinen talouspäälikkö Pertti J. Rosila suuntaa katseensa jälleen Arkadianmäelle ja puhuu suunsa puhtaaksi suorasukaiseen tyyliinsä.

Rosila valottaa näkemyksiään monista herrahissin asemiinsa nostamista nykyaikuttajista, kuten Juha Sipilästä ja tämän suojatista Anne Berneristä. Terävän kriittisesti hän arvioi Alexander Stubbin poliittista kompurointia niin pääministerinä kuin puoluejohtajana, ja osansa saa myös kansansuosiossa paistatteleva presidentti Sauli Niinistö. Lukijat pääsevät jälleen tutustumaan Arkadianmäen elämään ja tapahtumiin, kuten Paavo Väyrysen, Kimmo Kiljusen, Mauri Pekkarisen, Anna Kontulan, Jörn Donnerin ja monen muun kansanedustajan edesottamuksiin.

Herrahissin lisäksi Rosila kertoo eduskunnan pyöröovista, jotka viime vuosina ovat käyneet vinhaa vauhtia, kun turhautuneet kansanedustajat ovat siirtyneet parempiin ja rahakkaampiin hommiin, kuten Carl Haglund, joka sai eduskunnasta tarpeekseen vuodessa.

Eduskunnan taloudenhoitoa ja hallintoa Rosila arvioi mm. eduskunnan tilintarkastajien vinkkelistä. Tilintarkastajien hyvänä apuna toimi Iltalehden toimittaja. Hän oli kuin eduskunnan ylimääräinen tilintarkastaja, jonka ”tarkastuskäyntien” loppuja odotettiin Arkadianmäellä pelolla.

